محترم یوسف افندی
آقچورا حضرتلرینه هدیه.
١٩١٤ سنه سنه بر برده
پترسبورغ
موسی جار الله

موسی جارالله

(دولت دوماسنده)

میت یاقمق مسئله‌سی

میتلری قره ماتوریه ارده
یاغو حقنده حکومت طرفندن
دولت دوماسنه ویرلمش
زاقون لائحه‌سی مناسبتیله.

انسان اوزینك هواسیله اوزینك معرفتیله اش قیلور ایکن جنایت ایده بیلور ایسه ده، طبیعتك ارشادیله حرکت ایدر ایکن اکثریتله اصابت ایدر.

طبیعت یالکز انسانلری دگل بلکه بوتون حیوانلری ده اوزلرینك مصلحتلرینه سوق ایدر. اختیاری اشلر ده فساد بولنه بیلور ایسه ده، طبیعتك سوقی، طبیعتك ارشادی هر وقت هدایت اولور.

شو حقیقتك امین شاهدلری قران کریمده واردر. مثلا: المائده سوره‌سنده ٣٠ ـ ٣١ نچی آیت کریمه‌لرده غایت آچیق بر شاهد انسانلرك اعتبارلرینه عرض قیلنمشدر:

«فطوعت له نفسه قتل اخیه فقتله فاصبح من الخاسرین. فبعث الله غرابا یبحث فی الارض لیریه کیف یواری سوأة اخیه قال یاویلتی اعجزت ان اکون مثل هذا الغراب فاواری سوأة اخی. فاصبح من النادمین.»

شو ایکی آیت کریمه‌ده الڭ اولـگی انسانڭ الڭ اولـگی اشلرندن ایکی اشی‌بزه حکایت قیلنمشدر.

۱) بری اوزینڭ برادرینی قتل ایتمك جنایتی. قران کریم ده شو بویوك جنایت انسانڭ اوزینه انسانڭ هواسنه اسناد قیلنمق عباره‌سیله اینمشدر.

۲) دیگری برادرینڭ جسدینی دفن ایتمك فکرینه انسانڭ اهتداسی.

جنایتلرڭ الڭ بویوگنه اقدام ایده بیلمش اولـگی انسان هدایتلرڭ الڭ اوفاغندن‌ده عاجز قالمش. یعنی، برادرینی قـتل ایده بیلمش، لکن طبیعتدن تعلیم آلمادقچه جسدینی دفن ایده مه‌مش. ـ قتل ایتمك جنایتی انسانڭ هواسیله اختیاریله معرفتیله ایدی. دفن ایتمك هدایتی ایسه، طبیعتڭ ارشادیله غرابڭ تعلیمیله اولدی.

الڭ اولـگی «شهید انسانیت» حرمتنه طبیعت طرفندن الڭ اولـگی انسانلره تعلیم قیلنمش دفن هدایتی بر سنت طبیعیه ایدی؛ عاقبت، بوتون انسانلره بر سنت ملیه اولدی.

صحابی ابی بن کعب سیدالوجود علیه‌الصلاة والسلام حضرتلرندن روایت ایتدی:

«الحد لآدم؛ وغسل بالماء وترا. فقالت الملائکة هذه سنة ولد آدم من بعده.» یعنی: انسانلرڭ بویوك باباری آدم بر نیچه دفعه غسل قیلنوب، دفن قیلندی. میتلرڭ جسدلرینی غسل ایدوب دفن ایتمك باباری آدمدن صوڭ بوتون بالالرینه‌ده سنت فطریه سنت ملیه اولدی.

قران کریم متعدد آیت کریمه‌لرده شو سنت فطریه‌یی تأکید ایتدی، ایجاب ایتدی:

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

۱) منها خلقناکم وفیها نعیدکم ومنها نخرجکم تارة اخری.»

یعنی: یردن یاراتدق سزی، یرڭ اوزینه قایتارورزده سزی. شو آیت کریمه‌ده، هم یاراتمق هم قایتارمق اللهڭ عظمت الهیه‌سنه اسناد قیلنمش. یعنی: هم خلق ایتمك، هم دفـن ایتمك قـانون الهیدر، خلافی جائز اولماز. چونکه قران کریم‌ده اللهڭ عظمت الهیه‌سنه اسناد قیلنمش شیلره مخالفت ایتمه‌مك ادبی مؤمنلره بویوك بر فریضه‌در.

۲) خلقه فقدره ثم السبیل یسره ثم اماته فاقبره. ثم اذا شاء انشره.

شو دورت آیتڭ افاده‌سنه کوره، قبرده دفن قیلنمق موت کبی بر سنت الهیه‌در. حکمت الهیه تدبیریله انسانلره موت نصل تقدیر قیلنمش ایسه، بعدالموت جسدلرینی قبرلره دفن ایتمك‌ده اکرام الهی اقتضاسیله انسانلره اویله فرض قیلنمشدر.

شو دورت آیت کریمه‌ده اللهڭ بنده‌لرینه احسانلری اکراملری بیان قیلنمشدر: خلق ایتمك، بوتون اعضالرینی تمام قیلوب انسانلره قدرت ویرمك، کمالات یوللرینی هر برینه آسان قیلمق، بعدالموت جسدلرینی قبرلره دفن ایتمك ـ شو شیلرڭ هر بری انسانلره اللهڭ احسانیدر، اللهڭ اکرامیدر. آیت کریمه‌ده هم موت هم قبرلره دفن اللهڭ اوزینه اسناد قیلنوب، موتڭ طبیعیلگی لازملگی کبی دفنڭ‌ده طبیعیلگی لازملگی بیان قیلنمشدر.

دفن، شو آیت کریمه‌لرڭ افاده‌لرینه کوره، بر کرامت الهیه‌در، یعنی اللهڭ انسانلره بر احترامیدر.

۳) الم نجعل الارض کفاتا احیاء واموانا.

يعنی: يرڭ‌طيش يوزينی حال‌حيات ده‌انسانلرڭ‌اوزلرينه، ايچ يوزينی بعد الموت جسدلرينه مسكن قيلمادق می ؟

ير يوزنده، انسانڭ حال حيات ده سكناسی ، ير ايچنده جسدڭ بعد الموت قراری ، شو ايكی آيت كريمه ده ، اللهڭ عظمت الهيه سنه نسبت قيلنمشدر .

حال حيات ده ير يوزنده سكنی انسانڭ مقدس حقوقيدر . بعد الموت ير ايچنده جسدڭ قراری ده انسانڭ مقدس حقی اولور . خانه‌لرڭ انسانلره نسبتی نصل ايسه، قبرلرڭ‌ده ميتلره نسبتی اويله‌در . خانه‌سندن انسانی چيقارمق محروم ايتمك ممنوع ايسه جسدينی قبردن محروم ايتمك ده ممنوع اولور .

«انسانلرڭ جسدلرينی قبرلره دفن ايتمك» سنت الهيه‌سی طبيعتڭ مصلحتلرينه‌ده هر جهتله موافقدر ، بلكه لازمدر . چونكه معادن ، نباتات ، حيوانات دنياسنه نسبتله كون وفساد ، حيات وممات كبی حالتلر وار ايسه‌ده ، طبيعتڭ اوزينه نسبتله يالگز دائمی حركت ، يالگز دائمی دور واردر . طبيعت ده فنا يوقدر ؛ حالدن حاله دونه‌رماده همان باقيدر ، بلاتوقف دور ايدر . هر بری يردن ناشی نباتات، حيوانات ، عاقبت ، يرڭ اوزينه البته عودت ايدر . طبيعتڭ صرفياتنه بدل ، طبيعت خزينه‌لرينڭ وارداتی اولور . حكمت الهيه معرفتيله تقدير قيلنمش شو توازن بركه‌سنده طبيعتڭ حوادثی انتظام اوزرنده دوام ايدر؛ طبيعت بودجه‌سنده آچيقلق قالماز . طبيعت غايت مقتصددر ، بر ذره‌يی ده ضائع ايتمز . طبيعت غايت بويوك مدبردر ، بر ذره‌يی‌ده

عطالتده فائده سز براقماز . جانلی مواليدی حال حياتلرنده تربيه ايدر طبيعت، بعد الموت او مواليدڭ بنيه‌لرينی تحليل ايدرده ، احتياط صندوقلرنده وقتنه قدر حفظ ايدر . انسانڭ حيوانلرڭ استفاده‌سندن چيقمش بوتون فضلات بوتون لاشه‌لر طبيعت فابريقه‌لرنده غايت قيمتلی خام مال اولور . اوماللری صناعی طريقلرله تلف ايتمه‌يوب، طبيعت تصرفنه تسليم ايتمك مناسبدر ، ياخود لازمدر .

فيلسوف اسلام ابو العلا حضرتلری اللزوميات ده ديمش:

وما الارض الامثلناء الرزق تبتغی   فتأكل من هذا الانام وتشرب.

يعنی: يرده تمام بزم كبيدر، رزق آرار. بوڭا كوره، انسانلرڭ‌ده حيوانلرڭ‌ده تنلرينی‌ده قانلرينی‌ده اكل ايدر .

انسانلرڭ جسدلرينی قبرلرده دفن ايتمك، قران كريمڭ بياننه كوره، بوتون انسانيت دنياسنه نسبتله بر سنت الهيه كبی اولدی ديدك. شو سنت الهيه، دور دائمی جهتيله، طبيعتڭ مصلحتلرينده موافقدر ديدك .

بوڭا كوره، بوتون امت اسلاميه بوتون مذاهب اسلاميه دفنڭ وجوبنه اجماع ايتدی. ميتلرڭ جسدلرينی قبرلرده دفن ايتمك بالاجماع فرض اولدی.

دفنڭ واجبلگی بر نيچه اساس اوزرينه مبنيدر:

١) انسانڭ جسدينه احترام ايتمك اساسی.

شارع حكيم سيد الوجود عليه الصلاة والسلام حضرتلرينڭ تعليملرينه كوره ، انسانڭ اوزی‌ده جسدی‌ده، هم حيات‌ده هم ممات‌ده طاهردر ، محترمدر . حيوان لاشه‌سی كبی، انسانڭ جسدينی‌ده دفنسز براقمق، ياخود محترم بنيه‌لرينی آتش‌ده ياقمق، يا ايسه قوش‌قورتلره آتمق انسانڭ حرمتنه نسبتله تحقير

اولور . بوڭاكوره، ميتنڭ جسدينى يومق يايقامق، حالنه مناسب صورتله تكفين تجهيز قيلمق، نعشى حضورنده جنازه نمازى اوقومق، قبرينه قدر جماعتله اوزاتمق، نهايت، قبرده لحد ايچنه دفن ايتمك، احترام ملاحظه سيله، فرض اولمشدر .

٢) هوادن ير يوزندن اذالرى عفونتلرى فاسد ماده لرى دفع ايتمك اساسى .

جان چيقدقدن صوڭ، معلوم، البته هر حيواناڭ لاشه سى بوزولور، ايسله نور . ايس هوايى بوزار؛ فاسد ماده لرڭ تأثيريله هوا آغولانور . لاشه لر اكثريتله سارى مرضلرڭ عنصرلرينى ده هواده نشر ايدرلر . شو حادثه لره مقابل الڭ گوزل الڭ آسان تدبير ــ يورتلردن، ايگون يرلرندن، باقچه لردن چيت يرده صحراده، تيره ن چوقورلرده ميتلرى دفن ايتمكدر .

قبرده ميتاڭ جسدى آز وقت ايچنده چورر؛ يعنى بنيه سنده بولنور بوتون اجزالرينى اصللرينه اعاده ايدر . طبيعت خزينه لريناڭ اقتصاد صندوقلرينه بويوك اعانه اولور . انسانلره آغر رائحه سيله اذا، منفور منظره سيله دهشت ويرمز . يعنى الڭ آسان بر تدبير بركه سنده هم احترام وظيفه سى، هم حفظ صحت اقتضاسى، هم طبيعتاڭ اقتصادى تأمين قيلنمش اولور .

بوڭاكوره، بوتون انسانيت دنياسنده ميتلرى قبرلره دفن ايتمك سنت الهيه سى عموميتله قبول قيلنمشدر . الڭ اولگى شهيد انسانيت، طبيعتاڭ ارشاديله، بوڭاكوره، دفن قيلنمشدر .

يوقارى ده سويله دك : طبيعتاڭ ارشادى اكثريتله هدايت اولور؛ عاقبت جهتيله هر وقت ضررسز چيقار . درسته و جشته دنياسنده ميتلريناڭ لاشه لرى حقنده

ئەۋلاد كورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولليازمىلار ئامبىرى .

بلكه باشقه معامله لرده احتمال بولنمشدر . درست، هندوستان كبى ژاپونيا كبى هم مدنيت هم ديانت دنياسنده ميتلريناڭ جسدلرينى يافمق عادت دينيه سنى الڭ قديم زمانلردن باشلانوب شو كونه قدر دوام ايتمشدر .

مدنى متدين او ملتلر مقدس دينلريناڭ فرمانيله، معبودڭ رضاسنه نائل اولمق قصديله، ميتلرينى احترام قيلوب معبودڭ درگاهنه جنتلرينه اوزاتمق اميديله اولسه كرك ميتلرڭ جسدلرينى آتشلره ياقار ايديلر .

فيلسوف اسلام ابو العلا حضرتلرى اللزومياتده ديمش :

اولائك يحرقون الميت نسكا　　ويشحره لبانا ملهبوه

يعنى، هندولرده ميت ياقمق نسك ايدى، عبادت ايدى . اهل اسلام مكه حرملرينه سوق قيلنور هدى قربانلرينى نصل اشعار ايدرلر ايسه، اللهڭ درگاهنه سوق قيلنه جق ميتلرينى هندولرده لبان كبى بخورله اويله اشعار ايدرلر .

اسلام ادبلريناڭ گوزللگى بنم نظرمده بر بينه دره اويله ايسه ده، ديگر ملتلرڭ دينى ادبلرينه اعتراض ايتمكدن بن صاقنورم .

بوددا مذهبنده ميت ياقمق، اسلاميتده دفن كبى؛ بر عبادتدر، دينى بر ادبدر . بويله خصوصلرده فيلسوف ابو العلا حضرتلريله برابر :

سيان الباسد ما لان من كفن　　وطرحه فى لظى النار محتدم

ديه بيلورز . يعنى: يومشاق كفنلره صاروب ميتاڭ جسدينى دفن ايتمك، يانوب آلاولانوب طورور آتش ايچنه ميتاڭ جسدينى آتمق هر برى برابردر .

انسان فکرینی نظرینی بر مسئله ده جهتلرك بعضلرینه قصر ایدر ایسه، میت یاقمق کبی دینی ادبلری بلکه استحسان ایده بیلور. فیلسوف اسلام ابوالعلا حضرتلری اللزومیات ده دیمش:

فاعجب لتحریق اهل الهند میتهم   وذاك اروح من طول التباریح

ان حرقوه فما یخشون من ضبع   تسری الیه ولا خفی وتطریح

والنار اطیب من کافور میتنا   غبا واذهب للنکراء والریح

یعنی: میتلری یاقمق دها گوزلدر. دفن کبی اوزون اوزون زحمتلری، بویوك خراجتلری یوقدر، خطری ده یوقدر. اوت بزم میتلرك کافورلرندن عاقبت جهتیله دها زیاده پاکدر؛ یر یوزندن چورك لاشه‌لری، آغر ایسلری آز وقت ایچنده ازاله ایدر.

هر انسانك فکرینه، هر ملتك دینی ادبلرینه احترام کوزیله نظر ایدر ایسه‌ك، بویله سوزلری جریتله سویله‌مك البته جائز اولور.

مسئله‌یی کله‌جك عصرلر، یاخود شو عصرده بعض یرلر اعتباریله ملاحظه ایدر ایسه‌ك، او تقدیرده میتلری یاقمق فائده‌سنه قوتلی دلیللر بولنمق ممکندر: یر یوزنده عمران، مدنیت ترقی ایتدکچه، سنه‌دن سنه‌یه عصردن عصره انسانلرك نفوسی همان همان البته آرتاجقدر. معمور مرکزلرك جوارنده کفایه قیلور قدر یر بولمق غایت آغر اولاجقدر. میتلرك کوبلگی، یرلرك طارلغی قبرستانلرك اوزاقلغی، خراجتك چوقلغی حسبیله دفن ایتمك غایت مشکل اولاجقدر. قبرستان طولوب بتدکدن صوکره‌ده دفن همان دوام ایدر ایسه، او وقت قبرستانك عفونتی، فاسد ماده‌لرك هواده انتشاری انسانلره ده

حیوانلره‌ده بویوك خطر اولاجقدر. اویله ایسه، میتلری یاقمق الك آسان الك گوزل تدبیر اولور.

فیلسوف اسلام ابوالعلا حضرتلری اللزومیات‌ده دیمش:

غسل الملیك بلاده من اهلها   بالماء اذ جاؤا بسوء شنار

ویقال ان الله جل ثناؤه   یوما یطهر ارضه بالنار

یعنی: انسانلرك پیسلکلرندن یر یوزینی طوفان صولریله یرك ملیکی بر وقت یایقامش ایدی. بر وقت کلور، انسانلرك لاشه‌لرندن یر یوزینی آتشله پاکلمه‌مك حاجت اولور.

فیلسوفك او وقتی بعض مملکتلره نسبتله اشته شو کون ایندی کلمش اولسه کرك.

میتلری یاقمق لهنه یوقاری‌ده سویلنمش ملاحظه‌لر، دیه‌لم، طوغریدر. لکن میتلرك جسدلرینی قبرلره دفن ایتمك ادبلری حقنده اسلامیتك ملاحظه‌لری دها زیاده طوغریدر، دها زیاده عالیدر.

١) خلقتك عجیب صنعتنه، انسانك محترم بنیه‌سنه احترام وظیفه‌سی دفن‌ده دها زیاده‌در. حال حیات ده انسانك بنیه‌سی محترم ایدی. موت او حرمتی ازاله ایتمز. حرمت حقوق ذاتیه‌دندر؛ فقیهلرك عرفیله تعبیر ایدر ایسه‌ك، حرمت حقوق الهیه‌دندر. حتی انسانك اوزی ده اوزینك بنیه‌سنه تعدی ایده بیلمك حقندن محرومدر. اوزینك جسدینی بعدالموت یاقمق حقنده بر انسان حال حیاتنده وصیت ایدر ایسه‌ده، وصیتی تنفیذ قیلنماز. حقوق مقدسه خلافنه وصیت عمومیتله هر وقت باطل اولور.

ام‌المومنین سیده عائشه، ام المومنین سیده ام سلمه حضرتلری روایت ایتمش:

«بنيةالانسان فی مماته كبنيته فی حياته. كسر عظم الميت مثل كسر عظم الحی.»

شو جامع حديثی ابو داود، ابن ماجه كبی بويوك امامار روايت ايدوب، ابن ماجه حضرتلری «فی الاثم» سوزينیده زياده‌ايتمش. شارع حكيمك شو كلمه جامعه‌سی فقيهلرك اجتهادلرينه اساس اولدی. بوڭا كوره، ميتڭ جسدينی ياقمق بوتون فقيهلر نظرنده بالاجماع ممنوعدر.

ميتڭ بعض اعضالرينی صندرمق قطع ايتمك، قصاص هم ضمان لازم اولماسه‌ده، بالاجماع ممنوعدر.

قارننده آلتی آيلق بالاسی وار بر خاتون، ديه‌لم، وفات اولدی، ياخود قتل قيلندی. بالاده حركت كبی جان اثری ظاهردر. شو مسئله‌ده فقيهلرك نظری اختلاف ايتمش: سادات حنفيه نظرنده، قارن ياروب، جنينی چيقارمق لازم اولور. چونكه جنينڭ موتنه سبب اولاچق بدنڭ حرمتی ساقطدر. سادات حنبليه نظرنده قارن يارمق حرامدر. چونكه جنينڭ موهوم حياتی ايچون خاتونڭ متقين محقق حرمتی‌فدا قيلنه‌ماز. ايكی نظرك برينی ترجيح قصد يله دگل، بلكه انسانڭ حرمتنه فقهيلرك نظرلرينی كوسترمك داعيه‌سيله شو مسئله‌يی بوراده نقل ايتدم.

قدرت الياه‌و طبيعی‌كبی الڭ بويوك رسامڭ معرفتيله مهارتيله بنا قيلنمش مقدس هيكلی، محترم بنيه‌يی صناعی طريقيله تلف ايتمك موافق اولماز؛ بلكه طبيعتڭ اوز تصرفنه تسليم ايتمك دها گوزل اولور.

٢) دفن انسانلرك احوال روحيه‌لرينه الڭ موافق؛ ميت وليلرينڭ خاطرلرينه مقبوليت جهتيله‌ده الڭ مناسب

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

بر سنت حسنه‌در. عقلنه قلبنه استيلا ايدن مقدس برقوتڭ فرمانی بولنمادقچه، ياخود آتش ده بويوك بر قدسيت اعتقاد قيلمادقچه، انسان قارنداشڭ جسدينی آتشه آتماز.

٣) دفن هر يرده هر وقت ممكن، الڭ اوچوز خراجتی آز، منظره‌سنده دهشت يوق، منفوريت يوق آسان، گوزل سنت قديمه در.

درست، شو كونگی مدنيتڭ تكلفلی مراسميله دفن ايتمك غايت آغردر. مصارف غايت كوب اولور. لكن گناه دفن‌ده دگل؛ بلكه بيهوده مراسم‌ده‌در. ساده اصول اوزرنده دفنڭ خراجتی آز اولور. دفنڭ مراسمی ساده‌لشدرلسه، آغرلق قالماز.

٤) قبرلر هم قبرستان حقنده لازم شروطلر تمامی رعايه قيلنور ايسه، شهرلر قريه‌لر ايچون قبرستانڭ ضرری بولنماز.

قبرستانلری شهردن قريه دن ايگوناك يراردن باقچه لردن قويولردن صو يوللرندن اوزاق يرده، چيت ده صحرا ده قيلمق تيوشدر. قبرستان ده قورياق شرطدر. صازلق يری قبرستان ياصامق، فقيهلرك بيانلرينه كوره، موافق دگلدر.

يرڭ حالنه كوره، قبرلری تيره‌ن (عميق) قيلمق تيوشدر.

اهل حديثڭ روايتنه كوره، شارع حكيم عليه الصلاة والسلام حضرتلری بويورمش:

«احفروا واوسعوا واعمقوا».

محدثلرڭ فقيهلرڭ بيانلرينه كوره، قبرڭ تيره‌نلگی علی‌العاده ايكی ذراع اولور. ير ايچنده منبع صولرينه

ایرشمه‌مك شرطیله، تیره‌نلـگی زیاده ایتمك جائزدر.
لکن انسانڭ جسدینی بر صولرینه قدر ایندرمك کتب
فقهیه ده، نه‌دندر، منع قیلنمش.

چورومش جسدڭ رائحه‌سی چیغه بیلور قدر قبرلری
صای ایتمك ممنوعدر. بر اوزرنده صاغاناق ایچنده
میتلری دفن ایتمك قطعی صورت‌ده حرامدر.

«عن علی بعثنی رسول‌الله صلی‌الله علیه وسلم ان
لا تدع تمثالا الاطمسته، ولا قبرا مشرفا الا سویته».

شو حدیث سنت قطعیه اولمق اوزره کتب حدیث‌ده
روایت قیلنمشدر. نه قدر قطعی ایسه‌ده نه قدر معقول
بر فرمان نبوی ایسه‌ده، بوتون عالم اسلامیت‌ده هر یرده
هر زمان شدتله اهمال قیلنمشدر. تورکستان، هندوستان
مصر، تورکیا، استانبول شو بویوك بلیه شوملغیله خرابات
اولدی!

شهر ایچنده قریه ایچنده میتلری دفن ایتمك ممنوعدر.
مسجد ایچنه قبر، یاخود قبر اوزرینه مسجد بنا ایتمك
شدتله نهی قیلنمشدر. کلیسه‌لرده اسلام نمازینی اوقومق
جائز اولا بیلور ایسه‌ده، قبر اوزرینه بنا قیلنمش مسجدده
نماز اوقومق فقیهلرڭ بیانلرینه کوره جائز دگلدر.

ضرورت ساعتلرنده بر نیچه میتی مشترك بر قبرده
دفن ایتمك مشروع ایسه‌ده، عادی حاللرده هر انسانڭ
اوزینه مخصوص قبری بولنمق لازمدر. عمومی قبرستان‌ده
بر قبر هر انسانڭ حقیدر. قبرڭ اوزونلغی البته هر
انسانڭ اوز بوینه مناسب اولوب، کیڭلگی نصف
اولاچقدر.

علی العاده کفن فرض ایسه‌ده، قیمتلی شیلری
میتڭ قبرینه تلف ایتمك مطلوب دگلدر. درست،
سیدالوجود شارع کبیر علیه الصلاة والسلام حضرتلرینڭ
مقدس قبرلری آق قطیفه ایله توشه‌لدی. لکن اصحاب
کرامڭ آرزوسیله دگل ایدی؛ بلکه یالـگز نبی
محترمڭ خادمی شقرانڭ همتیله اولمش ایدی.

جسدلری قبرلره تابوتلرده وضع ایتمك شارع کبیر
علیه الصلاة والسلام حضرتلرندن‌ده اصحاب کرامدن‌ده
منقول اولمامش ایسه‌ده، تابوتلرده دفن ایتمك مشروعدر.

قبرڭ قبله‌سی جهتنده لحد یاصامق ممکن اولور
ایسه، انسانڭ جسدینه احترام ملاحظه‌سیله، لحد یاصامق
افضلدر. قوملق یومشاقلق سببیله، ممکن اولماز ایسه،
لحدسز براقمق درست اولور.

انسانڭ موتی قطعی صورت‌ده محقق اولور ایسه،
جنازه‌یی تعجیل مستحب اولور. میتی خانه ده اوزاق
طوتمق ولیلرینڭ کوکللرینه آغر اولمق احتمالنه
کوره. — شارع حکیم علیه الصلاة والسلام حضرتلری
بویورمش:

«عجلوا بالمیت. فانه لا ینبغی لجیفة مسلم ان تحبس
بین ظهرانی اهله».

لکن بر سبب بولنور ایسه، انتظار جائز، بلکه
واجب اولور.

شارع کبیر نبی محترم علیه‌الصلاة والسلام حضرتلری
دوشنبه کون، ایرته ساعت سکز طوقز راده‌لرنده وفات
اولدی. سه‌شنبه کون، چهارشنبه کیچه‌سنده، تون اورتاسندن

صوك، سحر وقتنده دفن قیلندی. جنازه نبویه تقريبا
قرق ساعت منتظر قالمش اولور.

برآدم دفعی صورتده، یاخود سکته کبی بر مرضله
وفات اولور ایسه، برکون، ایکی کون؛ لازم اولور ایسه
اوچ کون انتظار ایتمك، کتب فقهیه‌لرك بیاننه کوره، واجبدر.

هر حالده، تعجیل، انتظار مسئله‌سی احوالك
اختلافیله مختلف اولور. موت علامتلری قطعی صورتده
ظاهر اولور ایسه، یاخود ساری خسته‌لکلرك بریله وفات
اولسه؛ یا ایسه، میتك خانه‌ده حضوری خانه خلقنه طارلق
قیلسه، ضرر ویرسه، البته شو صورتلرده تعجیل واجب
اولور. موت مشتبه اولور ایسه، موتك تحققنه قدر انتظار
واجب اولور. لکن انتظار خانه اهلنه طارلق ویرور ایسه
او وقت میت دیگر یره نقل قیلنور.

معقول بر غرض، معتبر برسبب بولنور ایسه، میتلری
قبردن چیقارمق، بر یردن دیگر یره، بر قبردن دیگر
قبرستانه نقل ایتمك مشروعدر. عصر رسالتده بر نیچه
دفعه بویله حاللر واقع اولدی. امیر المؤمنین خلیفه
علی حضرتلرینی اوغلی حسین علیه السلام حضرتلری اولگی
قبرندن چیقاروب، کوفه‌ده قصر الاماره‌ده دفن ایتدی.

قبرستانده قبرله قبر آراسی تقریبا ایکی ذراع قدر
قیلنور. یرك تحملندن زیاده میتلری دفن ایتمك مقبول
دگلدر.

قبرده قبرلك، قبرستانده قبرستانلق مدتی یرك
اقلیمك اختلافیله مختلف اولور. جسد قبرده تمام چوروب،
نه وقت تمام طوپراق اولور ایسه، او وقت قبرك مدتی

ئەولاد كورۈپیسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولیازمىلار ئامبىرى

قبرك دوری تمام اولور. او قبرده دیگر بر انسانی دفن
ایتمك، قبرستانی دیگر مقصدلره صرف ایتمك جائز اولور.
قبرلك قبرستانلق دورینك مقداری قران کریمده
یوز سنه‌در.

فاماته الله مائة عام، ثم بعثه.» (سورة البقره)

یعنی یوز سنه دن صوك یرده اولگی قبرك اثری
قالماز. اوراده دیگر بر انسان دفن قیلنه بیلور.
قبرستان یوز سنه دن صوك، دیگر مقصدلره صرف
قیلنه بیلور.

مدینه‌ده مسجد نبوی اسکی قبرستان اوزرینه
تأسیس قیلندی.

قبرستانك‌ده بر دوری بر مدتی وار ایسه،
قبرستانلق مؤبد دگل ایسه، کله‌جك عصرلرده قبرستانلرك
کوبلگی سببیله بر قحطلغندن قورقمق طوغری اولماز.

قبرستانلر حقنده، میتلرك جسدلرینی قرهما توریه‌لرده
(گلخانلرده) یاقمق خصوصنده، داخلیه نظارتی طرفندن،
۱۹۱۳ سنه ایون ۲۷ ده، دولت دوماسنه بویوك قطعه‌ده
آلتمش صحیفه‌لك، ۸۰۲ نچی نومر زاقون لائحه‌سی
ویرلمش ایدی.

آلتمش صحیفه‌لك زاقون لائحه‌سنده دفنك ضررلری
مشقتلری، قره‌ماتوریه‌لرك فائده‌لری آسانلقلری تفصیل
قیلنمشدر.

قره ماتوریه، تورکچه تعبیر ایدلر ایسه‌ك: گلخان ـ
میتلرك جسدلرینی یاقمق ایچون مخصوص یاصالاجق
بویوك بنادر. حرارتلری ۸۵۰ درجه اولاجق بویوك

فرونلرده اوچاقلرده میتاڭ جسدی ساعت یاریم ایچنده کول اولاجق ·

زاقون لائحه سناڭ ملاحظه سنه کوره ، اگرده قره‌ماتوریه‌لرده میتلری یاقمق نظامی قبول قیلنور ایسه، میتلری یاقمق عمومی مجبوری اولماز · بلکه میتاڭ دینی مساعده ایدر ایسه، حال حیاتنده میتاڭ رضاسی ثـابت اولور ایسه، او وقت قره‌ماتوریه‌ده میتاڭ جسدی کول قیلنور · میتاڭ کوللری «اورنا» ایچنه ، قوانوز ایچنه قویولوب، ولیلرینه‌ویرلور · یاخود قالومباریه‌ده دفن قیلنور ·

حکومت طرفندن دولت دوماسنه ویرلمش غایت مهم شو زاقون لائحه‌سی مناسبتیله ، اسلام فراکسیه‌سی بڭامراجعت قیلدی · جواب اولمق اوزره‌بن شو مقاله‌می یازدم ·

قبر انسانڭ صوڭ وطنیدر، مقدس خانه‌سیدر ·
قبر انسانڭ مرقدیدر، یاتاغیدر ·

«من بعثنا من مرقدنا ·» انسان یاتاقده صاغ جسدیله اویور ·

قدرت الیله تسویه قیلنمش بنیه‌یی صناعی طریقله هدم ایتمك مناسب دگلدر، فائده‌سی یوقدر ·

آپریل ١٠ ده ١٩١٤ سنه ·

ÜTÜPHANESİ

Тип. М-А. Максутова, СПБ. Басковъ пере. д. 34.